

KAMPINA & BAEST

Om het Natuurnetwerk Brabant te realiseren, verwerft ARK Natuurontwikkeling gronden in Het Groene Woud. Dat doen we in het kader van het project Brabants Goud in Het Groene Woud. Per 1 december 2022 beschikten we hier over ruim 340 hectare grond. Een deel daarvan ligt in en rond Spoordonk. De ARK-methode: we verwerven gronden, zorgen voor de natuurinrichting en het tijdelijk beheer ervan. Na enkele jaren dragen we de ontstane natuur over aan andere beheerders. Ons meest recente Brabants Goud-perceel dat we toevoegden, ligt aan de Logtsebaan op de grens van Oirschot en Oisterwijk.

NIEUW BOEK

EEN EEUW KAMPINA

In 2024 is het honderd jaar geleden dat Natuurmonumenten de Kampina aankocht. Toine Coijmans (Natuurmonumenten), Jan van der Straaten en Ger van den Oetelaar namen het initiatief om samen met Natuurmonumenten een boek te maken over een eeuw Boxtelse Kampina. Het boek zal in 2024 gepresenteerd worden. Naast aandacht voor natuur en landschap zullen de auteurs ook het gebruik belichten van de Kampina als 'gemeijnt'.

De Kampina • AD DE WEIJER

Het in 2019 aangekochte perceel aan de Logtsebaan • BERT VERVOORT

NIEUWE AANKOOP

VIER HECTARE ERBIJ AAN LOGTSEBAAN

Onlangs heeft ARK aan de Logtsebaan, grenzend aan de Kampina (een Natura2000-gebied), een landbouwperceel aangekocht van vier hectare. Daarmee komt de doorlopende natuurverbinding tussen de Kampina en Baest weer een stap dichterbij.

Op de vier hectare gaan we de komende tijd natte natuur realiseren. Dit doen we ook op het nabijgelegen perceel dat we in 2019 al aankochten. Natte natuur is 'watergebonden natuur' waar je typische waterafhankelijke plant- en diersoorten vindt zoals de zwarte els en de sprinkhaanrietzanger. Natte natuur is in het licht van de klimaatverandering ook om een andere reden waardevol: ze houdt water goed vast, als een spons. Daardoor kunnen 'natte natuurgebieden' in periodes van regen heel goed water opnemen zonder dat dit wegstroomt. Dat is weer fijn in

droge periodes, want een nat natuurgebied valt daardoor bij hoge temperaturen niet snel droog. En dat houdt vele planten en dieren dus in leven, ook onder moeilijke omstandigheden.

Een kudde grazers • DIRK EJKEMANS

NATUUR IN HET GROENE WOOD

DE WAARDE VAN NATUURLIJKE BEGRAZING

Grazende dieren in het eerste zonlicht op een grasland in de bossen... Pittoresker kan het bijna niet. De dieren vervullen in Het Groene Woud een zeer waardevolle rol: met het grazen onderhouden ze het landschap. Er zijn vrijwel overal reeën die het landschap zo onderhouden. In De Scheeken lopen ook edelherten rond en langs rivieren zoals de Beerze en de Dommel leven bevers. Ook deze dieren hebben met hun geknaag aan bomen en het maken van dammen een groot effect op het landschap.

“Begrazing is een belangrijk proces in de natuur”, licht Nico de Koning van ARK toe. “Dankzij grazers vind je mooie graslanden in structuurrijke gebieden. Ook zorgen ze voor bosverjonging, onder meer omdat ze met hun gedrag kiemplekken creëren en soms zelfs volwassen bomen schillen of zelfs vellen. De dynamiek van grazen en begraasd worden, is een integraal onderdeel van biodiversiteit en daarmee onderdeel van een zo compleet mogelijk ecosysteem.”

PUBLIEK EN GRAZERS

ARK wil in de leembossen van Het Groene Woud de rol van met name runderen stimuleren. “Zoals in eerste instantie Schotse hooglanders. Die passen goed bij de ontwikkeling van relatief voedselrijke gronden naar natuur.” Maar hoe gaat dat dan in zijn werk? “Aan het uitzetten van kuddes gaat veel voorbereiding vooraf. En als we dat doen, doen we dat altijd in samenwerking met een professionele organisatie die later ook toezicht op de kuddes houdt en op de gezondheid van de dieren let.” ARK zorgt er altijd voor dat terreinen waar kuddes lopen, zijn voorzien van borden bij het betreden ervan. “Al onze gebieden zijn toegankelijk voor het publiek. Dat houden we zo. De combinatie publiek en grazers gaat vrijwel altijd goed. Mensen moeten wel hun hond aan lijn houden en minstens 25 meter afstand bewaren tot de dieren. En komt er eentje nieuwsgierig naar je toe? Loop dan vooral rustig door. Sommige grazers hebben de neiging op fietspaden te gaan liggen. In zulke gevallen mag je de berm of het veld in om die afstand van 25 meter te blijven houden.”

TIP VAN NICO

“Neem eens de tijd om een kudde grazers van een afstandje te observeren. Dan zul je zien dat de dieren eigenlijk heel specifiek zijn in wat ze op dat moment eten. Misschien ontdek je ook de sociale hiërarchie van de kudde. Bijvoorbeeld omdat je ziet dat het elke keer dezelfde koe is die begint met lopen waarna de rest volgt. Als je vaker in zulke gebieden komt, zul je de effecten van natuurlijke begrazing ook steeds beter zien. Op die manier wordt de natuur nóg interessanter en spectaculairder dan die al is.”

Een pasgeboren kalfje • DIRK EJKEMANS

Torenvalken in Het Groene Woud • DIRK EJKEMANS

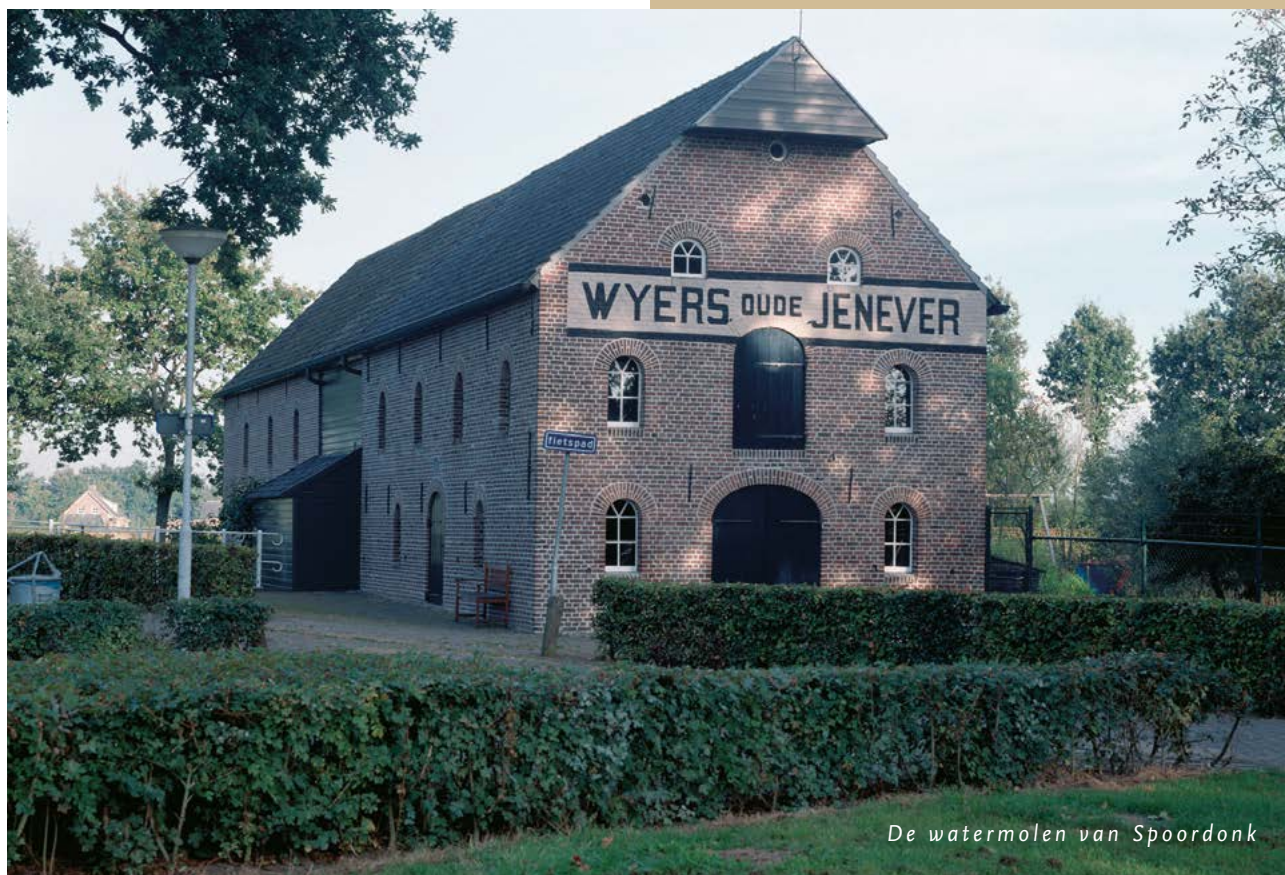
BIJZONDERE SOORT

DE TORENVALK

Wie in en om Oirschot regelmatig omhoog kijkt, maakt veel kans om getuige te zijn van een 'biddende' torenvalk. Deze roofvogel is kenmerkend voor het dal van de Beerze waar de soort nog jaarlijks tot broeden komt.

De torenvalk is een kleine valk met een lange staart, een roodbruine rug en iets minder spitse vleugelpunten dan andere valken. De vogel houdt van open land, zoals we dat kennen in het Beerzedal en het Dommelgebied. Hier kan de vogel volop jagen op voedsel. Torenvalken pakken uitsluitend prooien op de grond. Op het menu: kleine

zoogdieren zoals woelmuizen (veldmuis, aardmuis en noordse woelmuis). Het jagen doet een torenvalk met een stootduik en op verschillende manieren. Soms duikt hij vanuit een lage, rustige vlucht op zijn prooi en soms doet hij dat 'biddend', waarbij de vogel op dezelfde plaats in de lucht blijft hangen en snelle vleugelslagen maakt. Ook vanaf een zitpost wil een torenvalk zijn maaltijd nog weleens veroveren. Het broeden doen torenvalken in nestkasten en kunsthorsten. In Oirschot en de Kampina zijn deze op tal van plaatsen aangebracht. Roofvogelwerkgroep Meijerij begon daar in 1973 al mee.

De watermolen van Spoordonk

WAT WEET U OVER...

...DE SPOORDONKSE WATERMOLEN?

De watermolen van Spoordonk wordt beschreven vanaf 1320. Maar waarschijnlijk stond ze er al veel eerder. De molen hoorde tot zo'n driehonderd jaar geleden bij Kasteel Den Bergh. Oorspronkelijk was het een houten dubbele graan- en olieslagmolen, maar vanaf 1868 is het een stenen molen. Van de vijf watermolens langs de Beerze is deze watermolen de enige die bewaard is gebleven, want de molens in Bladel, Casteren, Oostelbeers en Boxtel zijn verdwenen. Bijzonder aan de Spoordonkse molen is het grote verval van ruim twee en een halve meter.

De watermolen van Spoordonk

VRAAG EN ANTWOORD

WATERMOLENLANDSCHAP SPOORDONK

De molenvloed in het historische watermolenlandschap van Spoordonk keert terug. Dat gebeurt ter hoogte van het Beerseveld, op gronden die ARK heeft aangekocht. In deze editie beantwoorden we daarover twee vragen.

houden' van water is nu opnieuw actueel. Want we hebben te maken met steeds langere periodes van droogte. Door die oude functie te herstellen, kunnen we daar met behulp van het landschap iets aan doen. Het Spoordonkse project krijgt hiervoor onder meer subsidie uit de Erfgoed Deal van het ministerie van OCW. De aanvraag van de subsidie komt voort uit het Brabantse project '[Watermolenlandschappen voor klimaatadaptatie](#)', een initiatief van Molenstichting Noord-Brabant, provincie Noord-Brabant en Waterschap De Dommel.

Het watermolenlandschap bij Spoordonk • BERT VERVOORT

VRAAG: GAAT DIT PROJECT NOU OM NATUUR OF OM HET TOT LEVEN WEKKEN VAN DE GESCHIEDENIS?

ANTWOORD:

Beide. De voormalige landbouwgronden aan het Beerseveld worden natuur zodat er meer biodiversiteit ontstaat en het Natuurnetwerk Brabant weer een stapje dichterbij komt. De geschiedenis'kant' van het project zit hem in de historische functie van dit watermolenlandschap: vroeger konden deze gronden het opgestuwde Beerzewater goed vasthouden. Heel waardevol, omdat de molen dan in tijden van droogte altijd water had om te malen. Dat 'vast-

VRAAG: HEEFT HET VOOR BEWONERS ZIN OM IETS VAN DE ARK-PLANNEN TE VINDEN?

ANTWOORD:

Jazeker. ARK gaat als eigenaar over haar eigen gronden maar wil deze graag in overleg met bewoners inrichten, als een goede buur. Want het 'wat' en 'hoe' moet nog precies worden bepaald. Samen met Waterschap De Dommel voert ARK inmiddels overleg met een vertegenwoordiging van bewoners van het Beerseveld dat aan de percelen van ARK ligt. Ze hebben in de afgelopen periode onder meer met elkaar gesproken over vochtige hooilanden, houtwallen en zichtlijnen en een passende oplossing voor een nabijgelegen sloot.

EVEN VOORSTELLEN

THIJMEN VAN HEERDE

Sommige inwoners van Oirschot en andere gemeenten in Het Groene Woud zijn hem misschien al tegengekomen: Thijmen van Heerde, de nieuwe projectleider binnen het ARK-team dat actief is in Het Groene Woud. “Ik heb de meest waterrijke gebieden ‘onder mijn hoede’ gekregen”, vertelt hij. En daar is hij méér dan blij mee, “want als er water in de buurt is, dan weet je: dáár gebeurt wat!”

Thijmen werkt sinds 1 november 2022 bij ARK. Daarvóór was hij veertien jaar werkzaam als boswachter bij Staatsbosbeheer. “In die functie heb ik veel aan publiekscommunicatie gedaan. Daarnaast was ik ook jaren boswachter ‘Ecologie’ waarbij ik plant- en diersoorten inventariseerde en mijn collega’s adviseerde over het beheer ervan.” Hij deed dit destijds onder meer in de stadsbossen van Almere, bij de Oostvaardersplassen, in de Weerribben en de laatste jaren bij Nijmegen in de Gelderse Poort en het Rijk van Nijmegen.

KAMPINA & BAEST

NIEUWSBRIEF 3 - DECEMBER 2022

Thijmen op verkenningstocht bij de Dommel, ter hoogte van Selissen in Boxtel

ONDERWATERWERELD

“Wat al deze gebieden gemeen hebben: wáter!”, vertelt hij enthousiast. “Ik heb de onderwaterwereld altijd prachtig gevonden. Daar waar het helder is, ga ik gerust snorkelen. Verbeeld je geen Caraïbische taferelen met kleurige vissen want die heb je in Nederland niet. Maar geloof mij dat de verwondering er echt niet minder om is: de rijke plantengroei, de talloze vissen in schutkleuren, de waterinsecten... De onderwaterwereld is niet alleen fantastisch, het waterleven is ook enorm belangrijk voor het leven op het land. Voor talrijke vogels en andere dieren is het een onmisbare, cruciale voedselbron.”

HET GROENE WOOD ONTDEKKEN

Als projectleider bij ARK kan hij zijn hart ophalen. Want de gebieden waarin hij sinds kort actief is, hebben ‘water’ als centraal thema: Spoordonk met het watermolenlandschap, Selissen bij de Dommel in Boxtel en het nieuwe gebiedje net buiten Het Groene Woud: Sompen en Zooislagen in de gemeente Heusden. “Om deze en de andere gebieden te leren kennen, ben ik nu vooral op pad met mijn collega-projectleiders. Ook trek ik er per fiets of wandelend op uit, de gebieden in. Prachtig om de oude leembossen te zien en hoe water ook hier de aanjager is van de versterking van natuur en biodiversiteit.”

‘MET OPA VISSEN’

Thijmen was als kind al graag buiten. “Ik ging vroeger met mijn opa – een echte natuurliefhebber – vaak op pad. Vissen bijvoorbeeld. Op mijn achtste wist ik al: ik word boswachter. En dat is gelukt. Nu zet ik bij ARK een volgende stap door iets te gaan betekenen op landschapsniveau. Met plannen voor een robuuste natuur en doorlopende natuurverbindingen. Niet dat ik me nu opsluit op een kantoor achter de computer, want ik wil alles met eigen ogen zien en ervaren. Mijn hart blijft ook bij ARK liggen waar het altijd lag: bij het ‘buiten zijn.’”

Thijmen is volop actief op social media. Op Twitter en Instagram deelt hij zijn bewondering voor en verwondering over alles wat hij ziet en meemaakt. Volg Thijmen ook op Twitter: @bosw8erthijmen of Instagram: @boswachterthijmen.

SOORT IN BEELD

DE WATERSPITSMUIS

De waterspitsmuis (Neomys fodiens) is de grootste spitsmuis van Europa. Het is een vrij zeldzame soort die in een deel van het stroomgebied van de Beerze – maar ook in dat van de Dommel – voorkomt.

Waterspitsmuizen houden van water (sloten en beekjes). Dit water moet wel schoon zijn, niet te voedselrijk, vrij snel stromend of stilstaand met een behoorlijk ontwikkelde watervegetatie en ruig begroeide oevers. Zowel op de kant als in het water zoeken ze naar voedsel. Hun holletjes bevinden zich vaak in de slootkant tussen de begroeiing. Goed beschut dus, want ze zijn nogal schuw. De laatste jaren neemt het aantal waterspitsmuizen langzaam toe.

De waterspitsmuis • SAXIFRAGA/RUDMER ZWERVER

UITERLIJKE KENMERKEN

De waterspitsmuis heeft kleine zwarte ogen en een spitse snuit met lange, witte snorharen. De tanden hebben een rood randje. De vacht is op de rug donkerbruin tot zwart en op de buik wit tot dezelfde kleur als de rug. Vaak zit er een wit vlekje achter de oren en/of ogen. Hij heeft een tweekleurige staart, met aan de onderzijde een dubbele rij haren ('kiel'). Kenmerkend is de 'franje' bij met name de achterpoten en zwemvliezen. De poten zijn kort en hebben lange vingers. De oren liggen geheel verborgen in de vacht en worden bedekt door huidflapjes.

NIEUW MAAR TOCH VERTROUWD

NIEUWSBRIEF BRABANTS GOUD

Vanaf januari 2023 zal deze nieuwsbrief over 'Kampina & Baest' worden samengevoegd met de ARK-nieuwsbrief over De Geelders & het Dommeldal. De gecombineerde nieuwsbrief krijgt de naam: 'Brabants Goud'. De naam verwijst naar 'Brabants Goud in Het Groene Woud', het grote ARK-project waarin we werk maken van natuurontwikkeling in het hart van Brabant, van De Geelders tot het Dommeldal, van De Scheeken tot Velder, van Beerze en Baest tot de Kampina – en alles wat daar omheen ligt. De nieuwsbrief Brabants Goud verschijnt maandelijks. Ontvangers van de huidige nieuwsbrieven krijgen de vernieuwde nieuwsbrief automatisch per mail toegestuurd.

VRAGEN STAAT VRIJ!

Heeft u vragen, opmerkingen of suggesties? Mail ze naar ARK-projectleider Ger van den Oetelaar: ger.vandenoetelaar@ark.eu.

Deze nieuwsbrief is een initiatief van het Beerzebeeraad, bestaande uit Natuurmonumenten, Provincie Noord-Brabant, Brabants Landschap, Waterschap De Dommel, gemeente Oirschot, Meijs Rentmeesterskantoor en ARK Natuurontwikkeling. Heeft u deze nieuwsbrief via-via ontvangen en wilt u deze voortaan rechtstreeks van ARK toegestuurd krijgen? Stuur dan een e-mail naar info@ark.eu onder vermelding van 'Aanmelden nieuwsbrief Brabants Goud'. Wilt u zich afmelden? Dat kan eveneens via info@ark.eu onder vermelding van 'Afmelden nieuwsbrief Brabants Goud'.